

บทที่ 1

วิถีชีวิตทางปรัชญา กับชีวิตของเสรีประชาธิปไตยและภัยจากเสียงข้างมาก

ในหนังสือ *Politics* ซึ่งเป็นงานเขียนว่าด้วยการศึกษาการเมืองเล่มแรกๆ ของโลก Aristotle ได้เคยชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการใช้ภาษาพูดคุยและถกเถียงกันโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความดี/ชั่วและความยุติธรรม/ไม่ยุติธรรมนั้น เป็นคุณสมบัติที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์ซึ่งมีเพียงแค่เสียงกรีดร้องบ่งบอกถึงความสุขและความเจ็บปวดตามสัญชาตญาณ¹ ในแง่นี้ ถ้าเชื่อตามความเห็นของ Aristotle ดังกล่าว นั้นก็ย่อมอนุมานต่อไปได้ว่า กิจกรรมการพูดคุยถกเถียงระหว่างกันของมนุษย์ (โดยเฉพาะการถกเถียงถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความดี/ชั่วและความยุติธรรม/ไม่ยุติธรรม) ย่อมจะต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์มีความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น (เพราะทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นๆ) และถ้ากิจกรรมของการพูดคุยถกเถียงคือกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์มีความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น ขั้นสูงสุดของกิจกรรมการพูดคุยอย่างกิจกรรมในวิถีชีวิตทางปรัชญาก็คงจะเป็นกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

เหตุใดกิจกรรมในวิถีชีวิตทางปรัชญาจึงเป็นขั้นสูงสุดของกิจกรรมการพูดคุยที่ช่วยให้มนุษย์มีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์? Plato นักปรัชญาผู้เป็นอาจารย์ของ Aristotle เคยชี้ให้เห็นแนวทางเพื่อตอบคำถามดังกล่าวผ่านการนิยามความหมายของนักปรัชญาว่า นักปรัชญาคือมนุษย์ผู้หลงรักในสิ่งที่เกินเอื้อมจากธรรมชาติของมนุษย์อย่างปัญญา (Wisdom) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีแต่องค์พระผู้เป็นเจ้าเท่านั้นที่สามารถครอบครองได้² ในแง่นี้ นักปรัชญาจึงเป็นมนุษย์ผู้ใช้ชีวิตอยู่กับการหลงรักในสิ่งที่เข้าถึงไม่ได้ ความรักของนักปรัชญา (ที่มีต่อปัญญา) จึงเป็นความรักที่อยู่ตรงกลางซึ่งวิ่งออกจากความเขลาไปสู่ความฉลาดต่างๆ ที่ความฉลาดเป็นสิ่งที่เข้าถึงไม่ได้เสมอ³ (เพราะมีแต่การวิ่งอยู่ตรงกลางจากความเขลาไปสู่ความฉลาดต่างๆ ที่ความฉลาดเป็นสิ่งที่เข้าถึง

---

¹Aristotle, *Politics*, Ernest Barker (Translated) (Oxford: Oxford University Press, 1995), p. 1253a7.

²Plato, "Symposium," *Great Dialogue of Plato*, W.H.D.Rouse (Translated) (New York: A Mentor Book, 1956), p. 204a.

³Ibid., p. 203d .

ไม่ได้เท่านั้น ที่จะยืนยันถึงความรักที่นักปรัชญามีต่อปัญญา) และเนื่องจากการอยู่ตรงกลางระหว่างความเขลากับความฉลาดคือหลักฐานที่ยืนยันถึงความรักของนักปรัชญา การสงสัยและการถามจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญสำหรับกิจกรรมในวิถีชีวิตทางปรัชญา เพราะการสงสัยในเรื่องหนึ่งคือการยืนยันถึงการเข้าไม่ถึงปัญญาในเรื่องนั้น ขณะที่การถามก็เป็นกิจกรรมที่ช่วยยืนยันถึงความรักของผู้ถามที่มีต่อปัญญาในเรื่องนั้นๆ วิถีชีวิตทางปรัชญาจึงเป็นวิถีชีวิตที่อยู่กับการสงสัยและถามอย่างไม่หยุดหย่อน การสงสัยและถามที่ย่อมนำไปสู่กิจกรรมการถกเถียงพูดคุยอย่างไม่จบไม่สิ้นหรือก็คือขั้นสูงสุดของกิจกรรมการพูดคุยที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

อย่างไรก็ตาม ถ้ากิจกรรมที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์แบบคือ กิจกรรมการพูดคุยถกเถียงอย่างไม่จบไม่สิ้น (หรือก็คือกิจกรรมในวิถีชีวิตทางปรัชญาที่มุ่งเน้นการตั้งคำถามสงสัยอย่างไม่หยุดหย่อน) กิจกรรมดังกล่าวก็คงไม่สามารถเป็นไปได้หากนักปรัชญาไม่มีคู่สนทนาที่คอยเป็นเป้าให้ตัวเขาถามคำถามแลกเปลี่ยนความเห็น นั่นจึงไม่แปลกที่ถึงที่สุด นักปรัชญา (หรือมนุษย์ผู้ใช้ชีวิตในวิถีทางแบบปรัชญา) จะต้องอาศัยอยู่ในสังคมการเมือง เพราะมีแต่ในสังคมการเมืองเท่านั้นที่นักปรัชญาจะได้พบปะเจอเจอกับผู้คนมากหน้าหลายตา หลากหลายความคิดสารพันความเห็น ดังที่ Aristotle เคยชี้ให้เห็นว่า นอกจากปกป้องชีวิตของมนุษย์แล้ว สังคมการเมืองยังมีอยู่เพื่อให้มนุษย์สามารถเข้าถึงชีวิตที่ดี⁴ ซึ่งคงจะไม่ใช่อะไรเลยนอกจากชีวิตของการใช้ภาษาถกเถียงพูดคุยกับมนุษย์คนอื่นๆ ในเรื่องความดี/ชั่วและความยุติธรรม/อยุติธรรม⁵ แต่นั่นก็ย่อมมิได้หมายความว่าวิถีชีวิตทางปรัชญาสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมการเมืองได้อย่างราบรื่นเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะแม้ตัวสังคมการเมืองจะให้ความสำคัญกับการถกเถียงพูดคุย แต่การถกเถียงดังกล่าวก็คงไม่อาจล่องละเมิดระบบระเบียบ ค่านิยมสูงสุดของสังคมการเมืองนั้นๆ ในขณะที่วิถีชีวิตทางปรัชญากลับเป็นวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามในทุกๆ สิ่งอย่างถอนรากถอนโคนโดยไม่มีข้อยกเว้นแม้แต่ค่านิยมสูงสุดของสังคมการเมืองที่รองรับวิถีชีวิตทางปรัชญาเอง ในแง่นี้ ชีวิตของนักปรัชญาจึงเป็นชีวิตที่ก่อกวนไม่เข้าค่ายไม่ออก เพราะในขณะที่นักปรัชญาจะต้องยึดมั่นกับกิจกรรมของการตั้งคำถามซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรากฐาน ระบบระเบียบ ความเชื่อของสังคมการเมือง การยึดมั่นกับเส้นทางดังกล่าวก็อาจส่งผลให้ตัวเขาต้องเผชิญหน้า

⁴Aristotle, *Politics*, p. 1252b27.

⁵Ibid., p. 1253a7.

กับความตายอันเป็นผลมาจากกิจกรรมการตั้งคำถามที่ล่องละเมิดค่านิยมสูงสุดของสังคม การเมืองอย่างยากจะหลีกเลี่ยงไปได้ ความตายของ Socrates ที่ได้รับจากนครเอเธนส์คือตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด⁶

อันที่จริง หากจะว่าไปแล้วประเด็นความขัดแย้งระหว่างวิถีชีวิตทางปรัชญากับสังคมการเมืองนั้น ก็ดูเหมือนจะเป็นประเด็นที่นักปรัชญาตระหนักเป็นอย่างดี ในบทสนทนา *The Republic* ซึ่งเป็นงานเขียนทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่ง Plato ได้เคยชี้ให้เห็นว่าหนทางเดียวที่สังคมการเมืองที่ดีที่สุดที่นักปรัชญาสามารถเป็นสมาชิกโดยที่วิถีชีวิตทางปรัชญาไม่ขัดกับค่านิยมสูงสุดของสังคมการเมืองก็คือ เมื่อนักปรัชญากลายเป็นพระราชอาปครองบ้านเมืองหรือเมื่อพระราชอาผู้มีอำนาจทางการเมืองกลายมาเป็นนักปรัชญา⁷ แต่หนทางดังกล่าวก็กลับเป็นหนทางที่แทบจะเป็นไปไม่ได้ เพราะดังที่ตัว Plato เองได้ชี้ให้เห็นต่อมามีว่า นักปรัชญาคือผู้ที่ใช้ชีวิตมุ่งแสวงหาสัจธรรมอันเที่ยงแท้เป็นนิรันดร์ไม่แปรเปลี่ยน ในขณะที่ชีวิตทางสังคมการเมืองกลับเป็นชีวิตที่ยึดติดกับคุณค่า/ค่านิยมเฉพาะของสังคมการเมืองนั้นๆ (ซึ่งยอมแปรเปลี่ยนไปตามบริบทและเวลา) การใช้ชีวิตของนักปรัชญา (จากสายตาของชาวเมือง) จึงเป็นการใช้ชีวิตที่น่ารังเกียจ เพราะชีวิตของนักปรัชญาคือ การใช้ชีวิตที่ขัดแย้งกับคุณค่า/ค่านิยมที่ชาวเมืองเคารพนับถือจนแทบเป็นไปไม่ได้เลยที่นักปรัชญาจะได้รับความนิยมนกย่องจากชาวเมืองให้กลายเป็นผู้ปกครองสังคมการเมือง⁸ อันที่จริง แม้แต่ในมุมมองของตัวนักปรัชญาเองก็ดูเหมือนจะไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองสังคมการเมืองได้เช่นกัน เพราะถ้าเป้าหมายของตัวนักปรัชญาคือการแสวงหาสัจธรรมอันเที่ยงแท้เป็นนิรันดร์ ชีวิตของตัวนักปรัชญาก็คงจะเป็นชีวิตที่ทุ่มเทอยู่แต่กับเป้าหมายดังกล่าวจนยอมจะไม่มีเวลาสนใจความเป็นไปของสังคมการเมืองที่ตนเป็นผู้ปกครองอยู่⁹

---

⁶ ประเด็นเรื่องความตายของ Socrates ข้างต้นนี้ เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของวิทยานิพนธ์ซึ่งผู้เขียนจะอภิปรายอย่างละเอียดอีกครั้งในบทที่ 5 ของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

⁷ Plato, *The Republic of Plato* (Second Edition), Allan Bloom (Translated) (New York: Basic Books, 1968), p. 473d.

⁸ *Ibid.*, pp. 487b-496e.

⁹ ดูการตีความดังกล่าวได้ใน Leo Strauss, *The City and Man* (Chicago: Chicago University Press, 1964), pp. 124-125.

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเนื้อหาที่ดูเหมือนปฏิเสธความเป็นไปได้ที่วิถีชีวิตทางปรัชญาสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมการเมือง แต่หากพิจารณาถึงวิธีการเล่าเรื่องของ Plato ใน *The Republic* ซึ่งมีลักษณะเป็นบทสนทนาที่ความเห็นของตัวละครเอกอย่าง Socrates พร้อมจะถูกตั้งคำถามโต้แย้งอยู่เสมอ เราก็คงไม่สามารถปฏิเสธได้ถึงความจำเป็นของวิถีชีวิตทางปรัชญาที่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมซึ่งเปิดพื้นที่ให้บุคคลที่มีความเห็นแตกต่างได้แสดงความคิดเห็นของตนในแง่หนึ่ง แม้ *The Republic* อาจมีเนื้อหาที่ปฏิเสธความเป็นไปได้ที่วิถีชีวิตทางปรัชญาจะอยู่ในสังคมการเมือง แต่วิธีการเล่าเรื่องของ Plato เองก็กลับเปิดให้เห็นเงื่อนไขของสังคมการเมืองที่เอื้อให้วิถีชีวิตทางปรัชญาเป็นไปได้ เงื่อนไขซึ่งก็คงจะไม่ใช่อะไรเลยนอกจากการเปิดพื้นที่ให้ผู้คนสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นอันแตกต่างหลากหลายได้อย่างอิสระ¹⁰ เพราะฉะนั้นถ้า *The Republic* มีเนื้อหาที่เกี่ยวพันกับเงื่อนไขซึ่งเอื้อให้วิถีชีวิตทางปรัชญาสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมการเมือง อย่างน้อยที่สุด วิธีการเล่าเรื่องใน *The Republic* ก็คงชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขดังกล่าวย่อมจะต้องเกี่ยวพันกับสังคมการเมืองที่ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างของผู้คนตามไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ ถ้าความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างของผู้คนในสังคมการเมืองคือเงื่อนไขเดียวที่อนุญาตให้วิถีชีวิตทางปรัชญาสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมการเมืองปัจจุบันนี้ เงื่อนไขดังกล่าวก็คงจะไม่ใช่อะไรเลยนอกจากระบอบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย เพราะเสรีประชาธิปไตยคือระบอบการเมืองที่นอกจากจะมุ่งเน้นให้พลเมืองเคารพกฎหมายอย่างถ้วนหน้า (ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง) แล้ว ยังให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างของผู้คนในสังคม (ทราบได้ก็ตามที่การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวไม่ไปล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น)¹¹ กล่าวอย่างถึงที่สุด ถ้าเงื่อนไขที่สร้างความเป็นไปได้ให้กับวิถีชีวิตทางปรัชญา (ซึ่งเป็นชีวิตที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์) คือความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างหลากหลาย และถ้าความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างหลากหลายดังกล่าวคือหัวใจสำคัญของระบอบเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบัน วิถีชีวิตทางปรัชญาก็ย่อมจำเป็นต้องอยู่ในสังคมการเมืองที่ปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตยเท่านั้นตามไปด้วย ในแง่หนึ่ง วิถีชีวิตทางปรัชญาจึงเป็นวิถีชีวิตที่ขึ้นตรงอยู่กับชีวิตของระบอบ

¹⁰ ดูการตีความดังกล่าวเพิ่มเติมได้ใน Arlene W. Saxonhouse, "The Socratic Narrative: A Democratic Reading of Plato's Dialogues," *Political Theory*, 37 : 6 (December 2009), pp. 728-753.

¹¹ ดูรายละเอียดและพัฒนาการของระบอบเสรีประชาธิปไตยได้ใน David Held, *Model of Democracy* (Third Edition) (Cambridge: Polity Press, 2000), Chapter 3.

เสรีประชาธิปไตย และถ้าวิถีชีวิตทางปรัชญาต้องขึ้นตรงกับชีวิตของเสรีประชาธิปไตย ความตายของเสรีประชาธิปไตยก็ย่อมจะต้องหมายถึงความตายของวิถีชีวิตทางปรัชญาตามไปด้วย

แต่ความตายของเสรีประชาธิปไตยคือสิ่งที่เป็นไปได้จริงๆ หรือ? ทั้งนี้ เมื่อเทียบกับระบอบการเมืองที่เป็นคู่แข่งอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเผด็จการฟาสซิสต์หรือคอมมิวนิสต์โซเวียตเสรีประชาธิปไตยต่างหากที่ดูเหมือนจะอยู่ยงคงกระพันไม่สะทกสะท้านกับการต่อต้านทำลายจากระบอบการเมืองอื่นๆ ยิ่งเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงพร้อมด้วยความปราชัยของศัตรูตัวฉกาจของเสรีประชาธิปไตยอย่างลัทธิคอมมิวนิสต์โซเวียตด้วยแล้ว การพูดถึงความตายของเสรีประชาธิปไตยก็ยังเป็นเรื่องน่าขำที่หาคนเชื่อได้ยาก ดังที่ Francis Fukuyama เคยชี้ให้เห็นว่าการสิ้นสุดของสงครามเย็นย่อมหมายถึงการสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ เพราะถึงแม้มนุษยชาติอาจยังคงมีความขัดแย้ง แต่ความขัดแย้งดังกล่าวก็จะไม่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเสรีประชาธิปไตยอีกต่อไป¹² โลกหลังสงครามเย็นจึงเปรียบได้กับปลายทางสุดท้ายของมนุษยชาติที่รูปแบบของสังคมการเมืองที่รออยู่นั้นจะไม่ใช่อะไรเลยนอกจากระบอบเสรีประชาธิปไตย กระนั้น แม้ระบอบเสรีประชาธิปไตยจะสามารถเอาชนะระบอบการเมืองคู่แข่งอื่นๆ จนไม่มีระบอบการเมืองใดสามารถเสนอตนเป็นคู่แข่งกับเสรีประชาธิปไตยได้ แต่นั่นย่อมมิได้ประกันว่าชีวิตของเสรีประชาธิปไตยจะไม่ถึงจุดจบ เพราะเอาเข้าจริงภัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของระบอบเสรีประชาธิปไตยมากที่สุดกลับไม่ใช่อะไรเลยนอกจากองค์ประกอบภายในตัวระบอบเสรีประชาธิปไตยเอง ซึ่งก็คือ *ประชาชน (People)*

เหตุใดประชาชนถึงกลายมาเป็นคู่แข่งที่ใหม่ขงเสรีประชาธิปไตย? เดิมที เชื่อกันว่าภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น โลกทั้งใบจะมุ่งหน้าสู่ทิศทางเดียวกันอย่างทิศทางของความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นทิศทางที่จะผลักดันให้ประเทศคู่แข่งเดิมของระบอบเสรีประชาธิปไตย (รวมไปถึงประเทศโลกที่สามอื่นๆ) มุ่งหน้าสู่ขั้นตอนของการเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้น (โดยมีประเทศเสรีนิยมโลกที่หนึ่งเป็นแม่แบบ) แต่กระแสของการเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นดังกล่าวก็ส่งผลในมุมกลับมากสู่การตั้งคำถามกับระบบผู้แทนซึ่งเป็นกลไกหลักของสังคมการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตยเอง โดยมองว่าระบบผู้แทนคืออุปสรรคของการเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ เพราะแทนที่จะแทนเสียงของประชาชนดังที่ในหลักการว่าไว้ ระบบผู้แทนกลับเป็นตัวแทนของกลุ่มทุน กลุ่มอิทธิพลที่อาศัยคะแนนเสียง (ที่ตนซื้อ) จากการเลือกตั้งมาสร้าง

¹²Francis Fukuyama, *The End of History and The Last Man*(New York: Free Press, 1992).

ความชอบธรรมให้กับการใช้อำนาจรัฐหาผลประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนโดยไม่สนใจความต้องการของประชาชนแม้แต่น้อย ระบบผู้แทนจึงเป็นดังอุปสรรคขวากหนามสำคัญในกระแสของการเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นที่จำเป็นต้องถูกก้าวข้าม ล้มล้างเพื่อสร้างเงื่อนไขให้ประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นเป็นไปได้ ในแง่นี้ ประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นจึงไม่ใช่อะไรเลยนอกจากประชาธิปไตยทางตรงที่ประชาชนจะเป็นผู้ปกครองสังคมการเมืองอย่างแท้จริง¹³

แต่ประชาชนไม่ใช่และไม่เคยเป็นแค่ Demos ประชาชนไม่ได้มีความหมายแค่เพียงคนธรรมดาที่มีสิทธิ์มีเสียงสามารถเลือกผู้ปกครอง (และถูกแอบอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง) แต่ประชาชนยังหมายถึง Ethnos หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งมั่นอยู่บนเอกลักษณ์ที่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็น ศาสนา สีผิวหรือลักษณะทางกายภาพต่างๆ ควบคู่ไปกับการแบ่งแยกกีดกันและขับไล่ทำลายล้างกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากกลุ่มตน¹⁴ ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยทางตรงที่เปิดพื้นที่ให้กับประชาชนจึงยอมกินความรวมไปถึงประชาธิปไตยที่เปิดพื้นที่ให้กับการแบ่งแยก กีดกันและเช่นฆ่ากลุ่มคนอื่น ๆ ที่มีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากพวกตน ประชาชนจึงเป็นองค์ประกอบด้านมืดที่เร้นกายหลบซ่อนอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเสมอมา การพัฒนาของประเทศเสรีประชาธิปไตยโลกที่หนึ่งคงไม่สามารถเป็นไปได้หากขาดการขูดรีด กดทับและเช่นฆ่าคนอื่นซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองในอาณานิคม (อันไกลโพ้น) ของตน¹⁵

เพราะฉะนั้น ภายใต้ประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นใหญ่โดยไร้ขีดจำกัด สิทธิเสรีภาพบนความแตกต่างในสังคมจึงกลายเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะความแตกต่างย่อมนำมาซึ่งการกีดกันเนรเทศ เช่นฆ่าผู้ที่แสดงความต่างนั่นเอง ถึงที่สุด ประชาธิปไตยโดยตรงของประชาชนจึงเป็นประชาธิปไตยที่ถูกควบคุมโดยเสียงข้างมากที่ไม่อนุญาตให้กับความเห็นต่างใดๆ ทั้งสิ้น ดังที่ John Stuart Mill เคยพูดไว้ว่า ประชาธิปไตยที่ปราศจากตัวแทน มีประชาชนเป็นผู้กระทำและตัดสินทุกสิ่งทุกอย่างเองนั้น ก็ไม่ต่างอะไรกับเผด็จการเสียงข้างมาก (ในนามของชุมชน) ที่พร้อมขีดฆ่าทำลายล้างสิทธิเสรีภาพต่างๆ ในอาณาบริเวณส่วนตัวซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่ไม่ควรมีผู้อื่น

¹³ดู พิทยา ว่องกุล, “บทนำ: เผด็จการรัฐสภาและวิกฤติประชาธิปไตย”, ใน พิทยา ว่องกุล, (บรรณาธิการ), ประชาธิปไตยโดยตรงสู่ท้าวราชรัฐสภา (กรุงเทพฯ: วิถีทรรศน์, 2543), น. 1-16 และ Held, Model of Democracy, Chapter 8.

¹⁴Michael Mann, The Dark side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), Chapter 3.

¹⁵Ibid., Chapter 4.

กล้ากรายเข้ามาได้นอกจากตัวเจ้าของอาณาบริเวณนั่นเอง¹⁶ นั่นจึงอาจไม่ผิดนักหากเราจะกล่าวว่า ดอกผลของการเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นนั้น ถึงที่สุดแล้วกลับคือองคัลที่บดขยี้ระบอบประชาธิปไตยเสียเอง เพราะถ้าการเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มขั้นคือ การให้ความสำคัญกับประชาชนที่เอาเข้าจริงกลับปกครองด้วยเผด็จการเสียงข้างมากซึ่งพร้อมทำลายคนอื่นที่แตกต่างจากตน ประชาธิปไตยดังกล่าวก็คงไม่ต่างอะไรกับประชาธิปไตยที่ยึดมั่นในบัญญัติจากเสียงข้างมากจนพร้อมทำลายความแตกต่างและล่งละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่างๆ แม้ว่าสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ประชาธิปไตยบนฐานของเสียงข้างมากจึงเป็นปรปักษ์ใหม่ของเสรีประชาธิปไตย ถ้าเสรีประชาธิปไตยมุ่งเน้นการปกป้องความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคมเป็นหลัก ประชาธิปไตยที่ยึดเสียงข้างมากเป็นเสียงสวรรค์จนสามารถยกเลิก ทำลายกฎกติกาทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมก็คือ ประชาธิปไตยไม่เสรี (Illiberal Democracy)

จริงอยู่ แม้ประชาธิปไตยไม่เสรีอาจดูคล้ายคลึงกับประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะทั้งสองแบบต่างก็มุ่งเน้นความสำคัญไปที่ความชอบธรรมจากเสียงข้างมากในการปกครองประเทศ แต่โดยพื้นฐานแล้ว วิธีการได้มาซึ่งเสียงข้างมากของประชาธิปไตยไม่เสรีกลับมิได้ขึ้นอยู่กับอำนาจเงินที่ใช้ซื้อเสียงแต่อย่างใด เสียงข้างมากของประชาธิปไตยไม่เสรีเป็นผลสำเร็จจากกลยุทธ์ทางการเมืองในการปลุกปั่น สร้างกระแส ปลุกเร้า ให้ประชาชนมีอารมณ์ร่วมพร้อมใจถ้ายโอนอำนาจทั้งหมดให้กับผู้นำ (หรือพรรคการเมือง) ที่เข้มแข็งอย่างไม่มีข้อแม้ ด้วยเชื่อว่าผู้นำ (หรือพรรคการเมือง) ดังกล่าวจะนำพาประเทศชาติไปสู่สังคมที่พวกเขาปรารถนาแม้จะต้องแลกด้วยสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพวกเขาเองก็ตาม ชัยชนะอย่างท่วมท้นจากการเลือกตั้งของเผด็จการอย่าง Alexander Lukashenko ใน เบลารุส Alberto Fujimori ในเปรู Askar Akayev ใน คีร์กีซสถาน รวมถึงทักษิณ ชินวัตร ในประเทศไทย ฯลฯ คือตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด¹⁷ เฉกเช่นเดียวกับสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศแถบคาบสมุทรบอลข่านและในทวีปแอฟริกา ที่มากกว่าครึ่งล้วนแต่เริ่มต้นด้วยชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายจากพรรคชาติ (พันธุ์) นิยม

¹⁶ John Stuart Mill, "On Liberty," *On Liberty and Other Essays*, John Gray (ed.) (Oxford: Oxford University Press, 1991), pp. 7-8.

¹⁷ Fareed Zakaria, "The Rise of Illiberal Democracy", *Foreign Affairs*, 76/6 (Nov/Dec 1997), pp. 30-32 สำหรับในกรณีของประเทศไทย ดูเพิ่มเติมได้ใน เกษียร เตชะพีระ, บุชกับทักษิณ: ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547), น. 131-195.

ทั้งสิ้น¹⁸ ด้วยเหตุนี้ ถ้าต้นทศวรรษ 1990 คือจุดสิ้นสุดของสงครามเย็นซึ่งนำมาสู่ความเชื่อถึงความ เป็นอมตะของเสรีประชาธิปไตย ไม่กี่ปีหลังจากนั้น เค้กลางที่อาจนำพาความตายมาสู่ เสรีประชาธิปไตยก็เริ่มปรากฏเค้กลาง ซึ่งก็คือด้านมืดที่ซ่อนอยู่ในระบอบประชาธิปไตยและกำลัง ลูกกลมแผ่ขยายมากขึ้นไปเรื่อยๆ เค้กลางซึ่งเอาเข้าจริงกลับไม่ใช่อะไรเลยนอกจากการเติบโตของ ประชาธิปไตยไม่เสรี¹⁹

ถ้าระบอบเสรีประชาธิปไตยคือเงื่อนไขเดียวที่ทำให้วิถีชีวิตทางปรัชญาสามารถอยู่ ร่วมกับสังคมการเมือง และถ้าภัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของระบอบเสรีประชาธิปไตยคือภัยจากเสียงข้าง มาก (หรือก็คือประชาธิปไตยไม่เสรี) วิถีชีวิตแบบปรัชญาก็ย่อมจะต้องเป็นวิถีชีวิตที่ถูกคุกคามจาก ภัยของเสียงข้างมากตามไปด้วย เพราะฉะนั้นเพื่อปกป้องตนเองและเพื่อปกป้องระบอบ เสรีประชาธิปไตย วิถีชีวิตทางปรัชญาจึงจำเป็นต้องเผชิญหน้าทำสู้กับภัยจากเสียงข้างมาก แต่ เพราะวิถีชีวิตทางปรัชญาไม่ใช่รัฐศาสตร์หรือการทหารเช่นเดียวกับที่ไม่ใช่ทฤษฎีการเมือง (ที่มักถูก กำกับด้วยลัทธิอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่ง)²⁰ คุณูปการของวิถีชีวิตทางปรัชญาต่อ เสรีประชาธิปไตยจึงไม่ใช่การวางกลยุทธ์เพื่อบ่อนทำลายระบอบการเมืองของศัตรูหรือการคิด คำนิ่งถึงสังคมทางเลือกแบบอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากเสรีประชาธิปไตย²¹ หากแต่เป็นการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่นอกจากจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเสรีประชาธิปไตยแล้ว ยังช่วยปกป้อง ประชาธิปไตยจากด้านมืดในตัวมันเอง ภูมิคุ้มกันซึ่งสุดท้ายแล้วย่อมกลับมาปกป้องวิถีชีวิตทาง ปรัชญาตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เราไม่อาจลืมได้ก็คือ วิถีชีวิตทางปรัชญานั้นไม่ใช่อะไร เลยนอกจากวิถีชีวิตที่อยู่กับกิจกรรมการตั้งคำถามถกเถียงไม่รู้จบซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อให้กิจกรรม

¹⁸ Zakaria, *The Rise of Illiberal Democracy*, pp. 35-36.

¹⁹ ดังผลสำรวจของ Freedom House ประจำปี 1996-1997 ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ครึ่งหนึ่งของประเทศในกลุ่มกำลังพัฒนาเป็นประชาธิปไตย ล้วนแล้วแต่ปกครองด้วยรูปแบบ ประชาธิปไตยไม่เสรี ทั้ๆ ที่ เมื่อเจ็ดปีก่อนมีประเทศเพียงร้อยละยี่สิบสอง (และร้อยละสามสิบห้าในอีกสองปีถัดมา) เท่านั้นที่ปกครองด้วย รูปแบบดังกล่าว อ้างอิงจาก Ibid., pp. 23-24.

²⁰ ดู Michael Freedman, "Ideology, Political Theory and Political Philosophy", in Gerald F. Gaus and Chandran Kukathas (eds.), *Handbook of Political Theory* (London: Sage Publication, 2004), pp. 3-17.

²¹ ดูตัวอย่างได้ใน ศิริโรตน์ คล้ามไพบูลย์, "บนเส้นทางสู่เสรีประชาธิปไตย: คำถามต่อทฤษฎี การเมืองร่วมสมัย", *รัฐศาสตร์สาร* (ฉบับพิเศษ เดือนพฤศจิกายน 2546), น. 95-143.

ทางการเมืองอื่นๆ อย่างการปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตยเองเป็นไปไม่ได้ ในแง่ีวิถีชีวิตทางปรัชญาจะปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตยได้อย่างไรหากว่าสาระสำคัญของวิถีชีวิตทางปรัชญาคือการตั้งคำถามถกเถียงไม่รู้จบ? วิถีชีวิตทางปรัชญาจะมีคุณูปการทางการเมืองต่อระบอบเสรีประชาธิปไตยได้อย่างไรโดยที่คณาการดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อลักษณะความเป็นปรัชญาในตัวเอง?

โชคดียี่ที่ภายใต้ความลึกลับดังกล่าว กลับมีนักปรัชญาผู้หนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ นักปรัชญาผู้นี้ก็คือ ลีโอ สเตร้าส์ (Leo Strauss) ผู้ซึ่งไม่เพียงหลงใหลในวิถีชีวิตทางปรัชญาและปรารถนาชีวิตในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น หากแต่คำสอนของเขายังส่งผลคุ้มครองระบอบเสรีประชาธิปไตยอีกด้วย

ทิศทางและขอบเขตของวิทยานิพนธ์

การเขียนวิทยานิพนธ์คือการเดินทาง เป็นการเดินทางที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา และอุบัติเหตุที่มักจะเกิดขึ้นกับผู้เขียนวิทยานิพนธ์มากที่สุดก็คือ การหลงทาง การหลงทางอันเกิดจากความไม่แน่ใจว่าเป้าหมายที่ตนกำลังจะไปถึงนั้นเป็นเป้าหมายที่ตนได้ตั้งเป้าเอาไว้จริงๆ หรือไม่ การหลงทางอันเกิดมาจากการไม่รักในสิ่งที่ตนทำจนทำให้ตนเองพร้อมจะละทิ้งสิ่งนั้นไปในทันทีที่พบว่าเส้นทางที่จะต้องฝ่าไปนั้นเต็มไปด้วยขวากหนามและอุปสรรคนานัปการ ด้วยเหตุนี้ เพื่อไม่ให้ผู้วิจัยต้องหลงทาง การมีคำถามหลักจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยผิวเผินคำถามหลักคือสิ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านรู้ว่าอะไรคือเนื้อหาสำคัญของวิทยานิพนธ์ แต่สำหรับผู้วิจัยแล้ว คำถามหลักเปรียบเสมือนแผนที่ที่นำทางให้ผู้วิจัยไม่หลงทางและหายไปกับมหาสมุทรของข้อมูลจนไม่สามารถเดินทางไปถึงเป้าหมายที่ตั้งเป้าไว้ได้

คำถามหลักของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เริ่มต้นจากการตระหนักถึงสิ่งสำคัญสามประการ ประการแรก คือ คุณค่าของวิถีชีวิตทางปรัชญาในฐานะวิถีชีวิตที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ประการที่สอง คือ ความจำเป็นที่วิถีชีวิตทางปรัชญาต้องขึ้นตรงกับชีวิตของระบอบเสรีประชาธิปไตย และประการที่สาม คือ ความเป็นไปได้ที่ชีวิตของเสรีประชาธิปไตยกำลังมุ่งหน้าไปสู่จุดจบจากน้ำมือของการยึดมั่นในเสียงข้างมาก (ซึ่งเป็นด้านมืดในตัวระบอบประชาธิปไตยเอง) ด้วยเหตุนี้ เพื่อปกป้องวิถีชีวิตทางปรัชญาและชีวิตของเสรีประชาธิปไตย ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับข้อเสนอของนักปรัชญาอย่าง ลีโอ สเตร้าส์ ที่จะกลายมาเป็นทางออกต่อปัญหาเรื่องภัยจากเสียงข้างมากที่ส่งผลคุกคามการดำรงอยู่ของระบอบเสรีประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น คำถามซึ่งคอยกำกับทิศทางของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จึงเป็นคำถามที่ว่า ในฐานะนักปรัชญาผู้ยึดมั่นกับวิถีชีวิต

ทางปรัชญา ลีโอ สเตร्राส์ เสนอทางออกเพื่อแก้ไขความอ่อนแอของระบอบเสรีประชาธิปไตยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับภัยจากเสียงข้างมากอย่างไร? หรือก็คือ วิธีชีวิตทางปรัชญาสามารถปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตยจากความอ่อนแอในตัวของมันเองได้อย่างไรโดยที่วิธีชีวิตดังกล่าวไม่สูญเสียความเป็นธรรมชาติในฐานะปรัชญา?

แต่การเดินทางไปให้ถึงเป้าหมายของวิทยานิพนธ์ด้วยการตอบคำถามดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย หากจะว่าไปแล้ว คำถามหลักของวิทยานิพนธ์ก็ไม่ต่างอะไรกับจุดสิ้นสุดที่มีไว้เพื่อกำกับจุดเริ่มต้นของวิทยานิพนธ์ก่อนที่วิทยานิพนธ์จะเริ่มต้น แต่ทุกๆ การเดินทางต้องมีขั้นมีตอน ทุกๆ แผนการต้องมีรายละเอียด ขอบเขต เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้วิจัยหลงทางหรือใช้เวลาในการเดินทางมากเกินไป ด้วยเหตุนี้ การแตกคำถามย่อยจากคำถามหลักจึงสำคัญ ผู้วิจัยแตกคำถามย่อยจากคำถามหลักดังกล่าวออกเป็นสามข้อด้วยกันคือ 1. ลีโอ สเตร्राส์ เปลี่ยนปัญหาในทางการเมืองอย่างความอ่อนแอของระบอบเสรีประชาธิปไตยเมื่อเผชิญหน้ากับเสียงข้างมากให้กลายเป็นปัญหาในทางปรัชญาได้อย่างไร? 2. อะไรคือรากฐานทางปรัชญาที่ ลีโอ สเตร्राส์ ใช้เป็นฐานในการนำเสนอทางออกต่อปัญหาดังกล่าว? และ 3. ลีโอ สเตร्राส์ มีวิธีการอย่างไรในการทำให้ข้อเสนอมองปรัชญาดังกล่าวมีผลในทางการเมืองจริงๆ?

แน่นอน ทุกๆ การเดินทางต้องมีสัมภาระ และสัมภาระดังกล่าวจะต้องช่วยสนับสนุนให้การเดินทางของผู้วิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น สัมภาระในการเขียนวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ คืองานเขียนของ ลีโอ สเตร्राส์ และงานที่ ลีโอ สเตร्राส์ ถูกเขียนถึง ในการเดินทางครั้งนี้ผู้วิจัยจะเดินทางผ่านงานอ่านงานเขียนของทั้งที่ ลีโอ สเตร्राส์ เขียนและที่ ลีโอ สเตร्राส์ ถูกเขียนถึง ในส่วนของงานที่ ลีโอ สเตร्राส์ เขียนนั้นผู้วิจัยจะให้นำหนักกับงานเขียนที่มุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ตัวเขาเผชิญอยู่เป็นหลัก อาทิเช่น ปัญหาเรื่องชาวยิว ความอ่อนแอของระบอบเสรีประชาธิปไตย ความสำคัญของการศึกษา และความพยายามที่จะวางรากฐานการสอนวิชาปรัชญาการเมืองในโลกสมัยใหม่ ในขณะที่งานเขียนซึ่งมุ่งตีความตบทางปรัชญาและความคิดของนักปรัชญาเป็นการเฉพาะ เช่น Plato, Maimonides, และ Machiavelli ฯลฯ นั้น ผู้วิจัยจะถือเป็นส่วนเสริมในกรณีที่ต้องการทำความเข้าใจความคิดของ ลีโอ สเตร्राส์ เพิ่มเติมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าการเดินทางสำหรับวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้คือ การอ่าน เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจจากสิ่งที่อ่านมาตอบปัญหาหลัก การรู้จักชีวิตที่มาที่ไปของผู้เขียนที่จะถูกอ่านก็ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงไปได้ เพราะการรู้จักดังกล่าวย่อมจะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพว่าเหตุใด ผลงานของผู้เขียนคนนั้นถึงสามารถตอบคำถามของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ได้ ด้วยเหตุนี้ การตอบคำถามในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จึงย่อมไม่อาจเริ่มต้นขึ้นมาได้ トラバโดก็ตามที่การทำทำความเข้าใจชีวิต ที่มาที่ไป

ของ ลีโอ สเตราส์ ยังไม่เริ่มต้น การเดินทางเพื่อตอบคำถามว่าในฐานะนักปรัชญาผู้ยึดมั่นกับวิถีชีวิตทางปรัชญา ลีโอ สเตราส์ เสนอทางออกเพื่อแก้ไขความอ่อนแอของระบอบเสรีประชาธิปไตยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับภัยจากเสียงข้างมากอย่างไร? จะเริ่มเป็นไปได้อีกต่อเมื่อ ผู้วิจัยเข้าใจเสียก่อนว่า ลีโอ สเตราส์ เป็นใคร? สัมพันธ์อย่างไรกับวิถีชีวิตทางปรัชญา? และมีความเห็นอย่างไรกับระบอบเสรีประชาธิปไตย?